

НАУКОВІ СТАТТІ

*Адамський В.Р.
м. Хмельницький*

ПРОСКУРІВ У МУНІЦИПАЛЬНІЙ КАМПАНІЇ 1917 РОКУ

У повідомленні аналізується виборче законодавство, яке регулювало порядок формування міських самоврядних органів після Лютневої революції 1917 р. та протікання виборчого процесу у м. Проскурові. Вперше подається повний список гласних Проскурівської міської думи та кандидатів до них, обраних на виборах 27 серпня 1917 р.

Ключові слова: законодавство, вибори, місцеве самоврядування, Проскурів, політичні партії, національні угруповання, міська дума.

За роки новітньої незалежності національна історіографія поповнилася низкою змістовних праць, в яких розглядаються різні аспекти суспільно-політичного, соціально-економічного та культурно-освітнього розвитку м. Проскурова в період Української революції 1917–1921 рр. [1; 2; 3]. З масиву дослідницьких напрацювань виділяються доробки, автори яких уводять до наукового обігу цінні пласти документальних джерел, що характеризують окремі сегменти цієї знакової в історії міста доби [4; 5].

Однак тема залишається актуальною, позаяк чимало важливих питань ще не стали предметом спеціального розгляду. До таких відноситься й проблема муніципальних виборів 1917 р. В історіографічному відношенні ми не можемо назвати жодної статті, в якій бодай опосередковано розглядалися б перипетії перших вільних виборів з формування місцевих органів самоврядування у м. Проскурові. Відтак у пропонованій статті ставиться за мету проаналізувати зміни виборчого законодавства та організацію виборчого процесу в одному із стратегічних повітових центрів Подільської губернії.

На час падіння монархії у Росії м. Проскурів мав статус міста, де проживало 40 тис. жителів [6, арк. 59]. Найбільш чисельною національною групою були євреї, котрих нараховувалося 20625 осіб, римо-католиків мешкало понад 8 тис., мешканців православної віри – 11057 тис. [7, с. 21]. У системі міської влади функціонував інститут міського голови, представницький орган – міська дума та її виконавчий підрозділ – міська управа [8, с. 73 – 86].

Лютнева революція 1917 р. призвела до радикальних змін багатьох сфер суспільно-політичного життя. Зокрема, була істотно змодернізова-

на правова основа функціонування усієї системи самоуправління. Щодо міських дум, то базовими нормотворчими документами, які врегулювали їхню діяльність, виступали постанови Тимчасового уряду «Про проведення виборів гласних міських дум і про дільничні міські управління», невід'ємною частиною якої виступали два додатки – «Тимчасові правила щодо проведення виборів гласних міських дум» та «Тимчасові правила про дільничні міські управління» від 15 квітня 1917 р., а також постанови від 9 червня 1917 р. «Про зміну діючого Статуту про суспільне управління міст» [9; 10].

Порядок здійснення процедури виборів регламентував додаток першого документу. Загалом «Тимчасові правила» включали у себе 37 статей. Припис першої з них зобов'язував міські управи та міських старост, в яких діяло міське Положення 1892 р., терміново приступити до складання виборчих списків як першого кроку з організації виборчого процесу [9].

Гласні обиралися на термін до 1 січня 1919 р. Кількісний склад депутатського корпусу для м. Проскурова визначався спеціальним розписом і становив 50 гласних [11, с. 8].

Статті 3–5 «Тимчасових правил» регламентували коло осіб, які володіли активним виборчим правом. Ним користувались громадяни обох статей всіх національностей і віросповідань, які досягли на момент складання виборчих списків двадцять років, проживали в цьому місті або мали в ньому житло, чи перебували на службі, врешті, якщо в них були інші, пов'язані з містом, справи. Військовослужбовці міських гарнізонів допускались до виборів на загальних засадах.

Окремою нормою регламентувався перелік осіб, котрі не могли брати участі у виборах. До них, зокрема, відносилися вищі представники адміністративної влади, їхні заступники та помічники; особи, котрі перебували на службі в органах міліції; ченці та особи, визнані у встановленому законом порядку божевільними та глухонімими. Також позбавлялись права брати участь у виборах особи, засуджені судом до покарання за корисливі злочини та злочини проти виборчого права, поки не пройде три роки, з часу відбуття покарання [9].

Пасивним виборчим правом, тобто, можливістю бути обраними, володіли не тільки носії активного виборчого права, але й інші особи, котрі хоч і не проживали в місті, а відтак не мали з ним безпосередніх зв'язків, але відповідали іншим вищезазначеним вимогам.

Статті 8–12 «Тимчасових правил» регулювали порядок складання та оприлюднення списків виборців. Так, протягом двох тижнів з часу опублікування постанови, міські управи або міські старости мали скласти список виборців, який виставлявся для загального ознайомлення. Протягом наступних п'яти днів виборці мали право подавати скарги на неправиль-

ність або неповноту складення цих списків. В наступні п'ять днів ці скарги повинні були розглянути міські управи або міські старости і про результати розгляду повідомити заявників. У разі негативної відповіді останні мали право у трьохденний термін звернутися з протестом чи скаргою до адміністративного суду, рішення якого належали до виконання або спрямовувалися на розгляд до Урядового Сенату. Оновлені списки не менше як за два тижні до дня виборів знову оприлюднювалися для загального ознайомлення. Особи, які не були внесені до списків до участі у виборах не допускалися [9].

Власне самі вибори мали відбуватися у вихідний або святковий день. Виборчі дільниці для подачі записок працювали з дев'ятої години ранку до дев'ятої години вечора. Про день, час і місце виборів міський голова за рішенням відповідної думи у належний спосіб мав довести до загального відома усіх жителів.

Вибори відбувалися за пропорційною виборчою системою. Порядок подачі списків регламентувала стаття 14 «Тимчасових правил». Не пізніше десяти днів до дня проведення виборів політичні партії або групи виборців на ім'я міського голови мали подати списки кандидатів у гласні. Їхня загальна кількість не мала перевищувати загальної кількості гласних міської думи. Кожний список в обов'язковому порядку підписувався виборцями у кількості не менше половини від загальної кількості гласних думи. У варіанті м. Проскурова ця цифра визначалася 25 виборцями. При цьому один виборець мав право завізувати лише один виборчий список. Списки нумерувалися у порядку їх поступлення і за бажанням заявників виставлялися для загального ознайомлення [9].

Для проведення виборів утворювалася міська виборча комісія під керівництвом міського голови. Останній мав право запросити до комісії трьох осіб із середовища виборців. Крім того, до складу комісії мав право увійти представник від політичних партій або груп, які подали список кандидатів у гласні. За аналогічною процедурою формувалися і дільничні виборчі комісії.

У низці статей «Тимчасових правил» виписувалася процедура голосування. Особа кожного виборця засвідчувалася виборчою карткою, в якій зазначалося прізвище, ім'я та по батькові виборця та вказувалося місце проведення виборів. Цю картку потрібно було отримати в міській управі. Виборець мав позначити у картці номер списку тієї партії чи групи, за яку він голосує, вкласти її непрозорий конверт та подати голові комісії. Останній у присутності членів комісії та виборців опускав його в опечатаний ящик [9].

Наступного дня дільничні виборчі комісії у відкритому засіданні і в присутності виборців, які виявили бажання бути присутніми на засідан-

нях, мали провести підрахунок голосів. Результати фіксувалися у спеціальному протоколі, який у той же день за підписом голови та членів комісії надавався до міської виборчої комісії. Остання також у відкритому засіданні мала провести підрахунок за кожний виборчий список. Для визначення кількості гласних, що припадали на кожний заявлений список, загальну кількість гласних міської думи множили на число поданих за даний список голосів та ділили на число голосів, що були подані у виборчому окрузі за усі списки. До складу гласних з кожного списку зараховувалася в порядку запису у ньому кандидатів така кількість, яка відповідала отриманому від ділення повному числу. Після встановлення загальної кількості вибраних гласних, виборча комісія усіх останніх осіб, які були у списках і не увійшли до складу гласних, заносила в список кандидатів до них.

По закінченні підрахунків складався відповідний протокол, зачитувався у відкритому засіданні та скріплювався підписами голови, членів та секретаря комісії. Протягом трьох днів учасники виборчого процесу мали право подавати представникові вищої адміністративної влади скарги на помічені під час виборів порушення. Адміністративний суд у семиденний термін мав їх розглянути та винести остаточне рішення [9].

Стаття 33 «Тимчасових правил» зобов'язувала міську управу після виборчого процесу скласти кінцевий список гласних та кандидатів до них по кожному із заявлених виборцями списків. Ці списки мали бути опублікованими у місцевих часописах, а також оприлюдненими для загального ознайомлення і в інший спосіб, які визначить міська дума [9]. Як бачимо, порівняно з попереднім муніципальним законодавством пропонувані новачії суттєво розширювали можливості жителів впливати на формування представницького самоврядного органу.

Однак цим зміни не вичерпувалися. Напередодні організації виборчого процесу Тимчасовий уряд змінив і законодавчу основу їх діяльності. Зокрема, суттєво було розширено права муніципалітетів у фінансовій сфері. Міські думи могли самостійно розпоряджатися зборами та податками, які надійшли у міський бюджет. Також думи отримували право самостійно вибирати міських голів, які очолювали керівництво міськими управами, а на чолі самоврядного органу терміном на один рік обирався свій голова [10].

Інші положення постанови не тільки розширювали права міських громадських управлінь, але й збільшували обов'язки та відповідно відповідальність за певні напрямки діяльності. Так, у соціальній сфері самоврядування міст могло організовувати біржі праці та проводити громадські роботи для боротьби з безробіттям. Важливим нововведенням був дозвіл на утримання думами будинків з дешевими квартирами для бідняків, на

проведення юридичних консультацій для населення. Також значно посилювалася роль муніципальних органів в сфері організації громадського порядку. Вони отримали можливість значно більшого впливу на діяльність правоохоронних органів, міліції, яка прийшла на зміну поліцейській службі. Врешті, міські управління мали опікуватись установами, метою яких було морально-етичне виховання міського населення і боротьба з пияцтвом [10].

Зрозуміло, усе це в своїй сукупності збільшувало роль органів самоврядування на місцях і мало б посилити інтерес різних категорій громадян до виборчого процесу.

Здавалося б, активність політичних команд та національних груп у м. Проскурові підтвердила цей факт. У місті було сформовано вісім виборчих списків: 1) об'єднаний єврейський виборчий комітет; 2) рада об'єднаних польських організацій, заявлених польським комісаріатом; 3) єврейська група «Адас-Ієшурин»; 4) групи єврейських дрібних торговців; 5) російсько-української позапартійної групи під назвою «Порядок і праця»; 6) польської групи; 7) Ради солдатських та робітничих депутатів м. Проскурова за участі фракцій українських соціал-демократів та соціалістів-революціонерів, російських соціал-демократів та соціалістів-революціонерів, Бунда та об'єднаної єврейської соціалістичної робітничої партії (С.С. і С.С.), інакше – «соціалістичний блок»; 8) позапартійної прогресивної групи [6, арк. 59].

Як бачимо, найактивнішу участь у виборах до міської думи брала єврейська національна група. Однак вона не зуміла проявити однастайності. За політичним спектром євреї представляли різні його напрямки – від консервативної групи «Адас-Ієшурин» до соціалістичного «Бунду» та «Об'єднаної єврейської соціалістичної партії». Не зуміли виступити єдиним фронтом і поляки. Їхні представники були щонайменше у чотирьох списках.

На відміну від євреїв чи поляків, українці не зуміли виставити власний список. Частково це пояснюється тим фактом, що український рух у Проскурові був ослабким, частково – перевагуванням у свідомості виборців соціальних питань над національними. Справді, за констатацією сучасника подій І. Розгона, на початку революції 1917 р. «Проскурівщина була найменш національно-освідомлена. В цілому повіті, в самому місті і на периферії було всього кілька національно-свідомих українців» [5, с. 207]. Пояснюючи причини такого стану, інша сучасниця доби Н. Дорошенко-Савченко писала: «Треба сказати, що Поділля, зокрема Проскурівщина, були у виїнятковому становищі, з огляду саме на колишню приналежність до Польщі. Тут жандармське око було пильніше, ніж деінде, особливо під час першої світової війни. До того ж, на Правобережжі «Земства» (органи місцевого самоврядування), з'явилися значно пізніше як на Лівобереж-

жі... Таким чином, населення довго не мало права голосу і цілком залежало від державної адміністрації. До того ж на Поділлі діяв розпорядок про «обрусеніє краю»... Дрібна торгівля по селах була в руках жидів. Можна собі уявити становище українського селянства на Поділлі до революції 1917 р. До речі, тут воно було питомками колишніх кріпаків, а не козаків, такі були тут рідкістю» [4, с. 80–81].

Щоправда, спроба зорганізувати українські культурні сили Проскурова була зроблена відразу ж після вибуху Лютневої революції. За повідомленням газети «Нова Рада» уже 26 березня 1917 р. у Проскуріві відбувся «районний український з'їзд з широкою програмою» [12].

На початку квітня 1917 р. українська громада міста за участі вчителів народних та церковно-парафіяльних шкіл обговорила питання організації шкільництва. Під час засідання промовці, зокрема, зазначали «непотрібність таких інституцій як шкільні директори та інспектори й закликали вчителів до організації на національному ґрунті, українізації школи» [13].

12 квітня 1917 р. відбулися збори духовенства Проскурівського повіту, які під своє завершення мали виразний «цілком український характер». Звертаючись до пан-отців, один із лідерів національного руху М. Стаховський наголошував: «Витаю Вас! Мене ніхто на це не уповноважив – але мене прислало серце, котре дала мені Мати-Україна. «Працюйте з Богом на користь нашої дорогої Матері-України»... Такими словами привітав і благословив Український конгрес у Києві Димитрій Єпископ Уманський. У ваших грудях, шановні пан-отці, під вашими рясами б'ється те саме серце – серце Українців і не знатиме воно радості і спокою поки не стане Україна автономною, з'єднаною з Російською державою, як рівна з рівною і вільна з вільною. Так, в цім буде наша правда, наша радість і сила... А для цього потрібна праця, величезна праця, в котрій знайдеться робота для кожного і де ваша заслуга може стати історичною і заглибити ті тяжкі непорозуміння з народом, які були у вас за царського ладу.

Кожна нація має своє національне духовенство, котре боронить і обстоює національні скарби. У нас до цього часу не було такого духовенства (як не лічити того, що ми мали 250 літ тому назад) – і не було через те, що свідоме і популярне духовенство могло б мати вкупі з народом таку силу, котра була б небезпечна для самодержавного ладу. Старий царський лад боявся національного духовенства і через те всіма способами старався зробити наше українське духовенство і нашу Українську Церкву своїми слугами, а Українського духу та української справи гнобителями та обрусителями. Народ це розумів і сторонився і від церкви, і від батюшок. Розуміли багато з пан-отців і переживали в душі своїй велике горе!

Але згинув старий лад – згинув наш ворог, ворог і церкви, і народу, і ви, шановні пан-отці, тепер можете сміло підійти до народу і взятися за

працю, котра потрібна йому і котра помирить вас з народом, і забудеться тяжка давня година – і оживе тоді слава, слава України!» [14].

Цього ж дня відбулися загальні збори Проскурівської української громади, на яких, крім духовенства, було багато представників з числа селян та місцевої інтелігенції. Збори ухвалили низку рішень, найголовніші з яких оприлюднили у центральній пресі: «1. Долучитись до загальноукраїнського руху; 2. Церковні суми повернути на купування укр. книжок для продажу їх народу; 3. Євангеліє та промови в церквах повинні бути на укр. мові; 4. Перекласти текст присяги на укр. мову; 5. Звернутися до кооперативів, щоб прибутки від операцій отдавали на українські справи; 6. На Юрія в кожній церкві відправити панахиду по Шевченкові і розказати про його; 7. 1 мая в Проскурові усьому духовенству повіта (коло 300 душ) відправити соборну панахиду по Шевченкові і прийняти участь в загальній українській маніфестації» [14].

Врешті, 18 квітня 1917 р., у м. Проскурові було засноване товариство «Просвіта». Звертаючись з цієї нагоди до «всіх українських інституцій, земств, видавництв, редакцій та різних газет, журналів, а також до окремих осіб», ініціатори просили «надсилати «Просвіті» для ознайомлення по одному або по два примірники всіх своїх видань, котрі можна виписати для розповсюдження» [15].

Незважаючи на певні організаційні зусилля, спрямовані на розвиток українського руху, його лідери все ж таки не наважились, аби виставити окремий список. Натомість була проведена велика робота з об'єднання в єдиний блок місцевих соціалістичних сил. І на цьому шляху вдалося досягти успіху. У підсумку «соціалістичний блок» включав шість партійних структур. Крім того, його ініціаторам вдалося ідентифікувати список з Радою солдатських і робітничих депутатів м. Проскурова, що мало також важливе значення, оскільки остання на цей час була одна з найбільш популярних серед населення.

Цією обставиною пояснюється, зокрема, й той факт, що опоненти соціалістичних партій не пішли шляхом виставляння власних партійних списків. Відтак серед суб'єктів виборчого процесу у Проскурові ми не бачимо ані кадетів, ані більшовиків. Хоча їхні представники балотувалися за іншими списками. Скажімо, С. І. Кисельов, який належав до партії конституційних-демократів, значився у списку «позапартійної прогресивної групи».

На жаль, ми не можемо напевно стверджувати, наскільки гостро відбувалася виборча агітація. В даному випадкові серйозно дається взнаки відсутність достатньої кількості прямих джерел. Однак, з огляду на відсутність власне партійних команд, можемо припустити, що все відбувалося досить коректно. Кожний список орієнтувався переважно на національну або професійну групу.

Голосування у м. Проскурові відбулося 27 серпня 1917 р. Незважаючи на загальне виборче право, день виборів засвідчив досить низьку явку громадян на виборчі дільниці. Загалом скористатися своїм правом виявило лише 5110 осіб, тобто 36,5% [6, арк. 59 зв.]. За перший список проголосувало 1418 осіб, за другий – 775, за третій – 346, за четвертий – 75, за п'ятий – 245, за шостий – 110, за сьомий – 1890 і за восьмий – 251 особа. За національною ознакою Проскурівська дума була представлена 25 євреями, 11 українцями, 9 поляками та 5 росіянами [6, арк. 59 зв.].

У відповідності до чинного законодавства із загальними результатами виборів до Проскурівської міської думи широкі кола громадянства ознайомила газета «Известия Подольского губернского исполнительного комитета» від 27 вересня 1917 р. [17].

Переконливу перемогу отримав «соціалістичний блок». Але з огляду на певну штучність його створення, він уже з перших днів роботи нового складу думи, продемонстрував свою неефективність. Найбільш яскраво це проявлялося при підходах до вирішення національного питання. На Подільській губернській конференції партії соціалістів-революціонерів, що відбулася у Вінниці 1 жовтня 1917 р., представник Проскурівської організації Каражелясков визнав це публічно: «На виборах у Міське Самоуправління наша група блокувалася з іншими соціалістичними партіями, зокрема з групами українських соціалістів. У Міській Думі українські «соціалісти» повели себе так, що доводиться тільки каятися з ким пішли і куди пішли, оскільки, що не виступ українських «соціалістів», то в кожному з них віє шовінізм і, навіть, антисемітизм. Під прикриттям «Федеративна Україна» багато з колишніх чорносотенців оголосили себе «українськими соціалістами», мріючи зайняти «теплі місця» в різних громадських та урядових інституціях. Проскурівська група вважає блок з українцями неможливим» [16, арк. 27].

Отже, муніципальні вибори 1917 р. стали першими загальними демократичними виборами, які відбулися за якісно нових політичних обставин, характерними рисами яких стало демократичне середовище, нерозвиненість партійної системи, мінливість поглядів виборців. Вибори у Проскурові засвідчили домінуючий вплив національного чинника на результати виборів та достатньо штучне об'єднання партійних політичних команд у виборчі блоки. Перемогу отримали партії соціалістичної орієнтації, електорат яких швидко поляризувався на соціальному та національному рівнях. На персональному рівні до Проскурівської міської думи потрапили як відомі у краї громадські діячі, так і гласні, котрі не особливо виділялися на рівні самоврядних ініціатив. Проте перед усіма відразу постала низка важливих питань, від ефективності вирішення яких значною мірою залежало життя місцевих жителів та подальший розвиток революційних подій.

Джерела та література:

1. Трембіцький А. А. Микола Стаховський (1879 – 1948) – перший голова Проскурівської повітової земської управи (березень – травень 1917) / А. А. Трембіцький, А. М. Трембіцький // Хмельниччина в контексті історії України: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / ред. кол.: Л. В. Баженов (голова), С. М. Єсюнін (відп. ред.). – Хмельницький : Мельник А. А., 2012. – С. 375 – 382.
2. Калитко С. Л. Діяльність Володимира Столярова на посаді Проскурівського повітового старости у добу Гетьманату 1918 р. / С. Л. Калитко, О. М. Кравчук // Хмельниччина в контексті історії України: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. / ред. кол.: Л. В. Баженов (голова), С. М. Єсюнін (відп. ред.). – Хмельницький : Мельник А. А., 2012. – С. 382 – 385.
3. Єсюнін С. Трансформація місцевих органів влади у Проскуріві в 1917 р. / С. Єсюнін // Формування та діяльність місцевих державних адміністрацій та самоврядування в період Української революції 1917–1920 рр.: матеріали круглого столу, м. Кам'янець-Подільський, 2 липня 2015 р. / [редкол.: В. Травінський (співголова), В. Дубінський (співголова), О. Комарницький (співголова), С. Копилов та ін.]. – Кам'янець-Подільський, 2015. – С. 18 – 24.
4. Трембіцький А. М. Надія Савченко про Проскурівщину в період національної революції 1917 року / А. М. Трембіцький // День Соборності України: історико-політологічні дискусії: Зб. наук. праць / гол. ред. Л. Г. Білий. – Хмельницький : Вид-во Хмельницького ін-ту МАУП, 2015. – Вип. 2. – С. 72 – 94.
5. Трембіцький А. М. Подолянин Іван Розгін про боротьбу з більшовиками на Поділлі / А. М. Трембіцький // Поділля у добу Української революції 1917–1921 рр.: матеріали круглих столів / [редкол.: О. М. Завальнюк (голова), О. Б. Комарницький (відп. ред.), Л. В. Баженов та ін.]. – Кам'янець-Подільський : «Медобори–2006», 2013. – С. 200 – 215.
6. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі: ЦДАВО України). – Ф. 1115. – Оп. 1. – Спр. 48. – 300 арк.
7. Григор'єв Н. Поділля (Географічно-історичний нарис) / Н. Григор'єв. – Кам'янець на Поділлі : Друкарня Под. Губ. Нар. Управи, 1919. – 85 с.
8. Єсюнін С. М. Міста Подільської губернії у другій половині XIX – на початку XX ст.: монографія / С. М. Єсюнін. – Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2015. – 336 с.
9. Постановление Временного правительства о производстве выборов гласных городских дум и об участковых городских управлениях // Вестник Временного правительства. – 1917. – 16 (29) апреля.
10. Постановление Временного правительства об изменении действующего Положения об общественном управлении городов // Вестник Временного правительства. – 1917. – 29 июля (11 августа).
11. Новый закон о выборах в городские думы. – К., 1917. – 8 с.
12. Український з'їзд // Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 29 березня.

13. Вчителі й школа // Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 12 квітня.
14. Дописи. Проскуров (Поділля) // Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 18 квітня.
15. Вісти з краю. До українських організацій // Нова Рада (газета політична, економічна й літературна). – Київ. – 1917. – 3 мая.
16. Центральний державний історичний архів м. Києва. – Ф. 1435. – Оп. 1. – Спр. 7. – 40 арк.
17. Список гласных Проскуровской Городской Думы и кандидатов к ним, избранных на выборах 27 августа 1917 года // Известия Подольского губернского исполнительного комитета. – Винница. – 1917. – 27 сентября.

Додаток

Список гласных Проскуровской Городской Думы и кандидатов к ним, избранных на выборах 27 августа 1917 года

По списку № 1 (заявленному объединенным еврейским избирательным Комитетом).

Гласные: 1) Гуревич Иосиф Савельевич, 2) Лиссер Исаак Литманович, 3) Яглом-Брудная Хава Кивовна, 4) Маранц Янкель Вигдорович, 5) Штер Овсия Беркович, 6) Блейхман Вольф Хаимович, 7) Гольдман Лазарь Исаакович, 8) Рапопорт Сруль Зусевич, 9) Вайнштейн Нахман-Сруль Эзрович, 10) Райгородский Марк (Мордко) Аврумович, 11) Шенвальд Мордхай-Яков Нахианович, 12) Гольдентуль Мойше Шмулевич, 13) Копыт Рувин Нафтулович, 14) Холоденко Борух-Исаак Аврамович.

Кандидаты: 1) Васерман Симха Абрамович, 2) Гулер Фавель Шлемович, 3) Бертер Шлема-Янкель Лейбович, 4) Лернер Саня Менделевич, 5) Красногорский Лейба Моисеевич, 6) Гитлер Иосиф Иовелевич, 7) Зекцер Ушер Лейбович, 8) Эненштейц Ойзер Менделевич, 9) Перельмутер Симха Шмулевич, 10) Литвак Мойше-Герш Симхович, 11) Бакмант Мордко Меерович, 12) Коган Хаим Шмулевич, 13) Герненштейнт Шмуль-Вольф Хунович, 14) Шильман Михаил Израилевич.

По списку № 2 (заявленному польским комиссариатом).

Гласные: 1) Деревоед Стефан Людвикович, 2) Ставинский Марьян Иванович, 3) Добровольский Карл Игнатъевич, 4) Слабковский Николай Николаевич, 5) Свенцицкий Николай Николаевич, 6) Дуневич Павел Николаевич, 7) Сикора Николай Викентъевич, 8) Лозицкий Марян Константинович.

Кандидаты: 1) Клиновский Иосиф Францевич, 2) Марзон Иван Антонович, 3) Кобець Илья Игнатъевич, 4) Шеленжек Иван Николаевич, 5) Тарнопольская Мария.

По списку № 3 (заявленному еврейской группой „Адас-Иешури“).

Гласные: 1) Тенман Иосиф Лейбович, 2) Лопатин Мендель Лузерович, 3) Мозель Яков Хаим-Берович.

Кандидаты: 1) Гольдман Ицхок Иосевич, 2) Энгельман Моисей Яковлевич, 3) Шпильберг Нухим Зельманович, 4) Шильман Шмуль Кельманович, 5) Шомштейн Ицко Бенционович, 6) Зайд Дувид Волькович, 7) Штротберг Аншель Шмулевич, 8) Розенблит Абрам Янкелевич, 9) Лехт Мордко-Бер Хаимович, 10) Лившиц Бенцион Шимонович, 11) Рапорт Меер Яковлевич.

По списку № 4 (мелких торговцев).

Гласные: 1) Кальминс (он же Кальменсон) Ихиль Мошкович.

Кандидаты: 1) Вольдман Меер Янкелевич, 2) Абрамович Аба Дувидович, 3) Горнштейн Пейсах-Меер Гершкович.

По списку № 5 (русской группы „Порядок и Труд“).

Гласные: 1) Шагун Андрей Федорович, 2) Баранецкий Василий Яковлевич.

Кандидаты: 1) Урода Михаил Тимофеевич, 2) Бабий Иульян Григорьевич, 3) Шевчук Игнатий Антонович, 4) Дробот Демьян Петрович, 5) Паньков Павел Федорович, 6) Ильницкий Платон Трофимович, 7) Бледнев Иоанн Васильевич, 8) Шиготский Феофан Деонисиевич, 9) Миронович Василий Венедиктович, 10) Гродзицкий Семен Николаевич, 12) Заионц Николай Антонович, 13) Галушка Николай Петрович.

По списку № 6 (польской группы).

Гласные: 1) Гуменюк Иосиф Иванович.

Кандидаты: 1) Банах Иосиф Николаевич, 2) Иваницкий Александр Иосифович, 3) Морозовский Николай Иванович, 4) Гаюрт Франц Иванович, 5) Витвицкий Антон Исидорович.

По списку № 7 (социалистического блока с.-д., с.-р., „бунд“ и проч.).

Гласные: 1) Верхола Трофим Федорович, 2) Мисевич Константин Федорович, 3) Денисов Павел Акимович, 4) Крель Иосиф Пинхасович, 5) Зотенко Николай Львович, 6) Крупник Перец Фроимович, 7) Волошин Евсей Сильвестрович, 8) Скорупский Василий Николаевич, 9) Бертер Лейб Якелевич, 10) Каражелязков Стефан Константинович, 11) Бейлис Борис Асирович, 12) Ганжук Филипп Семенович, 13) Любчак Николай Павлович, 14) Плис Лейба Абрамович, 15) Сикорский Семен Васильевич, 16) Гелибтерман Элиша Шимон-Вольфович, 17) Матвейчук Степан Алексеевич, 18) Ювак Виталий Афанасьевич, 19) Вевицис Лея Иделевна.

Кандидаты: 1) Лис Зейлик Абрамович, 2) Ивахов Василий Игнатьевич, 3) Перетяткевич Григорий Евстафьевич, 4) Чебан Павел Петрович, 5) Барак Гедалий Ирович, 6) Капула Кирилл Яковлевич, 7) Шварцман Мотель Вольфович, 8) Игнацкий Семен Петрович, 9) Синьков Андрей Тихонович,

10) Глузман Шулим Мордкович, 11) Красавец Хаим Шлемович, 12) Чухрий Николай Иванович, 13) Лис Иосиф Абрамович, 14) Тарасенко Яков Семенович, 15) Вайскоп Йойзеп Дувидович, 16) Паньков Михаил Федорович, 17) Вараница Илья Яковлевич, 18) Циприс Лейзор Хаимович, 19) Гальперин Лузер-Бер Аронович, 20) Розенцвайг Рахиль Мелеховна.

По списку № 8 (беспартийной прогрессивной группы).

Гласные: 1) Киселев Сергей Иванович, 2) Дорфман Михаил Алексеевич.

Кандидаты: 1) Оксман Израиль Саулович, 2) Дужак Иван Александрович, 3) Бабий Иульян Григорьевич, 4) Марцон Павел Антонович, 5) Добровольский Иосиф Алексеевич, 6) Тарашук Николай Иванович.

Список гласных Проскуровской Городской Думы и кандидатов к ним, избранных на выборах 27 августа 1917 года // Известия Подольского губернского исполнительного комитета. – Винница. – 1917. – 27 сентября.

Байдич В.О.

с. Кузьмин Красилівського району

БАНДИТИЗМ НА СЛАВУТЧИНІ В РОКИ НЕПУ (1921-1926 рр.)

У цій статті аналізується діяльність бандгруп на теренах Славутчини на початку та в середині 20-х років ХХ століття.

Ключові слова: Славутчина, початок та середина 20-х років ХХ століття, банда, бандитизм, вбивства, грабежі, розбій.

Питання історії бандитизму 20-х рр. ХХ ст. в Південно-Східній Волині, й на Славутчині зокрема, є досить актуальним, оскільки воно, практично, майже зовсім не досліджене. Окрім кількох статей автора цієї публікації [1], назвати ще якісь роботи науковців та краєзнавців з цієї теми, досить проблематично. Славутчина ж, в цьому аспекті залишається абсолютно не вивченою.

Саме тому й виникло бажання, хоча б в деякій мірі, заповнити цю прогалину в історії вищевказаного краю, обмеживши хронологічні рамки свого дослідження періодом з 1921 по 1926 рр., тобто з часом, коли більшовицькою владою здійснювалась так звана «нова економічна політика». Зауважимо, що дана робота написана повністю на архівних матеріалах. При цьому, автор зосереджує свою увагу на епізодах кримінального бандитизму, а не виступів проти радянської влади різних верств населення, які більшовики інкримінували як політичний бандитизм.